97

ORATIO
DE PEREGRI-
NATIONE ET EIVS
LAVDIBVS: CVM EX IN-
signi Argentoratensi quò antè missus fu-
erat in celeberrimam VVitebergensem
Academiam venisset: in inclyto natio-
nis Vngaricæ Cœtu,
VVitebergæ

Scripta & habita
à

Michaële Forgacz, libero
Barone in Gymes.

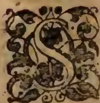
VVITEBERGÆ.
Typis Zachariæ Cratonis.
ANNO M. D. LXXXVII.

EPIGRAMMA AD LECTOREM.

Empore ceu verno tellus redimita decoris
Floribus, egregios quâm latê ſpargit odores:
Forgaciæ ſtirpis generoſo ſanguine natus
Sic eſt in teneris primæ lanuginis annis
Michaël ornatus virtutibus, atq; perennis
Sic de ſe pulchrum diffundit laudis honorem.
Hinc quoq; nunc ſcriptis Suadelæ melle refertis.
Plurima commemorat peregrinæ commoda vitæ.
Hæc quicunq; leges, pia, dicas, ſcripta diſerti
Forgacidæ niveis exornet gloria pennis:
Aſt ubi poſt Muſas maiorum clara ſequetur
Facta, queat patriæ hic Heros prodeſſe ruenti:

Ioannes CZanadius.

ALIVD.

I torpere gravi ſentis tua membra veterno
Si levibus mentem plus vigilare iocis.
Otia ſi capiunt, laſcivâq; gaudia, Lector,
Si Baccho & genio vis ſenuiſſe domi
Hoc lege quod claro de ſtemmate condidit Heros
Forgacides linguâ Tullius Hunnus, opus.
Diſpeream niſi te tantus trahat ardor eundi
In varium celſi clima plagamq; poli
Neritium ut cupias, Anchiſiadenq; relictos
Laude peregrinæ cognitionis humi,
Vnde tuæ veniat quæſita ſcientia menti
Per quam ſervari publica vita queat.

Et per quam patriæ poſsis prodeſſe ruenti
Pro qua turpe graves nolle ſubire vias.

Demetrius Kraccouius. T.

ALIVD.

Nde ſibi laudem, nomenq; pararit Vliſſes
Quæris? ad extremas iverat uſq; plagas
Viderat & varios mortales, viderat vrbes,
Vnde fuit vaſto dignus in orbe cani.
Tu quoq; quisquis amas virtutem prendere cla-
Dulichij exemplo regna remota petas (ram
Hoc tibi commendat genere & virtute celebris
Ecce Baro, expertus commoda multa viæ.
Hunc imitêre ducem, niſi vinci, Pannona pubes
Atq; velis laudem prodere ſpontè tuam

Sigiſmundus Mariaſi.

ALIVD.

V quicunq; cupis peregrinas viſere terras,
Sedulus & Muſis invigilare ſacris,
Nec ſcis quâ q uæq; efficias ratione modoq;
Ignarumq; viæ pectus habere vides.
Hæc, quæ Forgacij conſcripſit Muſa Baronis
Dulciſono calamo, perlege, doctus eris.
Nam quantum proſit longinquis vivere in oris
Hic benê præclaro tradidit ingenio

Sigiſmundus Peczius.

ORA-

ORATIO DE PERE-
GRINATIONE.

TSI MINIME DE-cere videtur, doctißime D. Senior, generose Baro, cæterique populares lectißimi & ob eruditam pietatem suspiciendi, de re graui dicere incipientem, timere, ne parem ad dicendum orationis facultatem adferre non poßit: tamen rei, quam susceptam habeo, difficultas, ingenijq; mei exilitas vehementer animum meum solicitum habet, ne dum id quod tento non assequor, in impudentiæ crimen apud vos aut arrogantiæ incurram. Nam cum in hanc amplißimam omniq; laudis genere præstantißimam coronam, nihil nisi perfectum ingenio, & elaboratum industria, adferri debeat, ego quia & ingenio parúm, & industria non satis possum, summopere vereor, ne aut id quod assumsi, implere non poßim, id quod est impudentiæ: aut laudi potius meæ velificari quàm justa de causa ad dicendum surrexisse videar, idquod est arrogantiæ. Verùm enimuerò in hac tanta difficultate duæ me res consolantur: tum vestra & in audiendo facilitas, & in ignoscendo lenitas: tum rei ipsius, et perutilis ad bene viuendum, & periocunda ad cognoscendum ratio: quarum illa ut benè de vobis sperem, facit: hæc veró etiam vt plane confidam. Nam cum estis vestra sponte ad audiendum parati: tum veró multo magis si res ea accesserit quæ & aures voluptate permulcere & animos vtilitate

 litate

litate commouere poßit, animo estis ad attendendum excitatiore. Quamuis autē ego, nihil aut mihi sumere aut vobis polliceri vel de elegantia verborum, vel de momentis sententiarum possim: tamen ea est rei ipsius quam tracto dignitas & amplitudo, vt ipsa pene per se vobis se commendatura, mihi verò rationes suppeditatura sit, vt quod in me desideratum fuerit abunde ipsa compleat. Quid enim in hoc tempore, rationibus vestris aptius aut accommodatius esse potest, quàm, cum vos culturæ ingenij disciplinarumq; liberalium causa longè à patria dulcißima in hanc exteram regionem tot difficultatibus exhaustis, tot sumptibus factis commigrastis, audire rationes, quibus & molestias, quas aut recordatio desideriumq; patriæ fortè adfert aut insolita nec antè vsurpata victus ratio inijcit abstergere, & inuidiam ac obtrectationem in quam nonnulli hoc nos tempore vocare videntur depellere poßitis. Quod si vel exiguam mihi breui temporis vsuram concesseritis, efficiam profecto, vt & vos non operam ludere in peregrinando intelligatis, & aduersarijs causam nostram probem, vt aut manus dare victi cogantur, aut certe à criminatione qua hactenus in nos sunt vsi desistant. Vt autem, populares doctißimi, & vos summā rei naturamq; de qua audituri estis, perspectam habeatis, & ego quid mihi propositum sit firmius memoria teneam: capita constituam, in quibus oratio versari mea debeat, & cancellos limitesq; præfigam extra quos mihi egredi euagariq; non liceat. Ac primum commemorabo rationes quæ laudes peregrinationis contineant, quæq; eam & necessariam, & honestam,

honestam, & vtilem, & jocundam confirment: deinde eos qui in hoc peregrinandi vitæ genere versati sunt, cum ijs, qui nusquam extra limites patrios pedem posuerunt conferam: tùm deniq; quæ in contrariam partem ad vituperationem peregrinationis adferri possunt, proponam, eaq; repellere ac refellere conabor. De quibus vti me paucis differentem placidè benigneq; audiatis, etiam atq; etiam à vobis peto. Necessariam esse peregrinationem dixi, vnde id constabit? vnde confirmabitur? Naturæ, magnæ illius parentis instituto ac legibus, quibus ita sanxit ac constituit, vt quamuis homini totius vniuersi domino, nulla certa patria, nec pædium, nec domicilium, neq; verò officina medica vel mechanica, quod Ariston dicere solebat, tributa sit: sed instar plantæ cuiusdam cœlestis capite tanquam radice cœlo infixus, pedibus veluti ramis hinc inde mobilis, vbiq; terrarum in patrio solo verè rectéque Philosophando κοσμοπολίτης esse debeat: eidem tamen vel natiuæ vel saltem aduentitiæ vitiositatis merito non omnis ferat omnia tellus, neq; etiam suis opibus ita contentus viuere poßit quin alienis & ad viuendum & ad bene viuendum necessarijs indigeat. Quas proinde manibus adducere nequeat, pedibus vt consectetur tum intelligendi tum agendi commoditates, lociq; per mutatione soli patrij inopiæ medeatur. Hæc lex est immutabilis naturæ, sine qua non regnum, non regio, non vrbs, non domus deniq; vlla consistere potest. Nam, quæso, si negotiationes conquiescant commercia cessent, & non vltro citroq; uariæ merces quibus hæc vita hominum sustinetur, in omnes partes importentur & exportentur quid futurum putares? Exiguo

 certé

certè tempore exhaustis omnibus rebus omnia desolata & in vastitatem vocata videremus. Quodsi hoc minus intelligitur, bellum ponite ob oculos, cum interclusis itineribus negotiationes impediuntur & commeatus prohibentur, quanta omnium rerum inopia quanta difficultas consequatur, vt vna cum bello solitudo & egestas versari atq; bacchari videatur. Quid igitur peregrinatione magis est necessarium, sine qua inopem hanc vitam tueri atq; ducere non possumus, sed eius ope paramus, quæ suppeditent & ad victum & ad cultum, nec nobis solum, sed coniugibus, liberis, cæterisq; quos charos habemus, tueriq; debemus? Quid verò honestius, per Deum, quàm ad normam primi illius status cursum vitæ dirigere, eamq; vitæ degendæ rationem in qua homines in primordijs rerū versati sunt, sectari? Neq; enim quenquam esse puto, qui non eam maximè amplectendam vitæ degendæ rationem existimet, quæ in primis illis pubescentis mundi annis à maioribus vsurpata quam minima labe adspersa fuit, nec voluentibus annis deflectente sensim de spacio curriculoq; sanctitate maiorum, tanta hominum colluuie aliquid maculæ & vitij concepit. Quodsi autem replicatis prioribus seculis ad primordia rerum animos nostros retulerimus, primorumq; hominum statum expenderimus, nonne totam eorum vitam in peregrinando transactam atq; confectam reperiemus? Nam vbi, quæso, fixas Adam sedes habuit? quo certo in loco proxima eius posteritas stationem firmam collocauit? nonne subinde his relictis sedibus solum vertit, & sparsim hinc inde orbem peragrando taberna-

cula

cula potius quam domicilia erexit? Vt verò primum sese ædibus tectisq́ homines receperunt societatemq́ coëuntes in vnū conferri & coalescere cœperunt, mox tanta se scelerum & flagitiorum vis effudit, tanta omnium cupiditatum flamma exarsit, vt diluvium tandem eos dissociare atq́ ab inuicem distractos submergere cogeretur. Ita quantum boni in peregrinatione positum sit hinc maxime apparet, cum quantū mali domestica desidia in priori mundo apportarit, perpenditur. Nec verò minùs, postquam obrutis aquarum vi mortalibus, omniq́ animantum genere eluuie pessundato, solo Noah cum suis superstite nouus quasi mundus emersit, hanc eandem in peregrinando positam vitæ rationem longa serie patres secuti sunt. Nam & ipse Noah vitam egit nulla certa sede fixam & vagabundam: & verò vbi rursus propagato hominum genere certis se sedibus mortales conclusêre, Deus ipse Abrahamum ex media superstitionum atq́ impietatis sentina euocatum, in incognitas remotissimasq́ terras migrare & peregrinationem suscipere jussit, qui etiam dicto audiens, derelictis laribus patrijs, totum vitæ curriculum varias regiones perlustrando in peregrinatione confecit, quem postea longo ordine posteri comitati, idem vitæ genus ingressi, suo nobis exemplo peregrinationem commendarunt. Dubitabimus ergo hanc vitam honestissimam dicere & ducere, quam tot summi homines, & tum primi hominum satores, tum religionis primi præcones sequendam sibi existimarunt? dubitabimus in eo versari vitæ genere, quod primi illius verè aurei seculi imaginem referre ac repræsentare videtur? Quod sanè nobis commodius præstare licet:

re licet; quando illi, quorum à me nunc est facta mentio, solam sibi in peregrinando honestatem propositam habuerunt, omni jucunditatis fructu caruerunt, cum aut in vastis solitudinibus vagarentur, aut inter incultos adhuc et horridos homines versarentur, nos autem etiam adiuncta mille commoda & sociam delectationem habemus. Quid enim, obsecro, aut honestius, aut fructuosius, aut delectabilius magisq; homine dignum dici aut esse potest, quàm plurimos homines videre, eorum notitiam conciliare, ad familiaritatem eorum se applicare, in amicitiam deniq; intrare? Etenim cum sic comparatum naturâ esse videamus, vt bestias etiam ipsas beluasq; immanes naturæ inter se similitudo deuinciat atq; conciliet, vt semper requirant atq; appetant ad quas se applicent eiusdem generis feras, quanto magis homines qui ratione vtuntur, & ingeneratum præcipuum quendam amorem inuicem habent, aggregare se ad cæteros eiusdem generis debent, & acquirere alios cum quibus omnia communicent, sic loquantur vt secum, animosq; suos ita commisceant vt efficiant penè vnum ex pluribus? Quis autem non videt, quantæ & quàm insignes ex multorum initis amicitijs efflorescant vtilitates, & in eos redundent, qui eas solicitè sectantur atq; colunt? Si inopia consilij te suspensum & solicitum tenet, vt quam in partem inclines animo, ignores, præsto sunt amici, qui te confirment, certamq; viam demonstrent; si errore aliquo irretitus hæres, qui te expediat: si rebus secundis vteris, qui eas gratulando splendidiores faciant: si aduersis premeris, qui eas communicando condolendoq; leniant: deniq; quoquò te verteris præsto sunt amici, nullo loco excluduntur, nunq; intempestiui, nunq; molesti

sunt,

ſunt, vt non aqua, non igni, non aëre, (vt aiunt) pluribus in locis vtamur quā amicis. Quanta verò ſit in amicijs ſuauitas, quanta jucunditas, quid opus eſt vt longa exponam oratione? cum omnes vno quaſi ore fateantur omnes veræ voluptatis fructus illam in ſe continere & ſine ea vitā nullam eſſe. Hinc ſecundùm Ciceronem, Solem è mundo tollere videntur, qui amicitiam è vita tollunt, qua nihil à Deo immortali melius habemus, nihil jucundius. Sed quorſum hæc tam multa de amicitia? Quorſum? Horſum certè vt intelligamus tantò plus tribuendū peregrinationi eſſe & maioribus in bonis numerādam, quanto plus momenti, præſidij & ornamēti in omnes vitæ partes amicitia effundit. Hæc enim nobis ad amicitias viam munit, hæc præit, hæc manibus quaſi deducit: hac duce quærimus amicos et acquirimus. Enimuerò qui ignauiam ac ſocordiam ſuam parietum cuſtodijs tegunt, incluſiq́ tectis domeſticis nunquam cōgreſſus exterorum hominum ſalutāt, quo modo conciliabunt amicitias? imó quomodo in coniūctionis humanæ ſocietate ſe verè contineri dicent; dum relicto hominum conſortio cum tectis & parietibus ſocietatem colunt? Quid verò indignius, quid ſtultius, quid magis abſurdum eſt: quàm vt opibus abundemus & copijs, equos parare generoſos, veſtes egregias, vaſa precioſa, eaq́ ex vltimis etiā pene nationib⁹ magno ſumtu, magniſq́ itinerib⁹ cōquirere ac cōparare: amicos nō parare, pulcerrimā (vt ait Cicero) vitæ ſuppellectilē? Magna igitur habenda peregrinationi eſt gratia, magniſq́ ea laudibus efferēda, quod per eā aſſequimur vt præter domeſticos, quibus cum nos incunabula potius et à primis annis inita conſuetudo,

quàm virtutis opinio & insignia quædam merita junxerunt, exterorum etiam longeq; dissitis regionibus versantium hominum non notitiam solum, sed societatem etiam amicitiæ & coniunctionis inire queamus. Quod si nulla amicitiarum ratio ad peregrinandi studiũ commoueret, vel ipsum tamen commune societatis vinculum, quo constricti inuicem & colligati sumus, merito tantum pondus apud omnes obtinere deberet, ut peregrinandi studium amplecterentur, quò quibus illud membris contineatur & veluti nexibus cohæreat cognoscere possint. Nam si tantopere uenationibus delectamur, vt modò aliqua se nobis fera offerat, omnes latebras omniaq; latibula perscrutemur, multo certe magis opera danda erat, vt exteros ignotosq; homines in suis domicilijs requireremus, & ex eorum conspectu voluptatem caperemus, cum etiam ex immanissimæ beluæ aspectu, quæ terrori potius esse debebat, oculos pascamus. Sed quid ego de communibus his amicitijs. hominumq; visendorum studio tot verba facio? Nam post sunt quidem hæ vulgares amicitiæ in omnibus vitæ partibus plurimum, & latissime patent: Sed tamen est alia quædam nobilior excellentiorq; amicitia, cuius causa suscepta peregrinatio omnibus veræ virtutis literarumq; studiosis non modo grata & jucunda, sed etiam cumprimis vtilis & necessaria videri debet. Quæ verò illa est? Ea sanè, quæ cum maximis clarissimisq; viris, quorum nominis fama atq; celebritas orbem pene terrarum repleuit, quorum præclara in omni genere doctrinæ monumenta in omnium manibus sunt, quorum deniq; eximia virtus, insignis eruditio, singularis autoritas in oculis

omnium

omnium feruntur, talibus inquam initur atq; contrahitur, qua quid præstantius, quid optabilius? quid deniq; ad omnes rationes consultius? Etenim si monumenta literarum quæ in lucem proferunt, tanto in precio habemus, tantamq; ex ijs cum voluptatem tum etiam vtilitatem capimus, quanto magis ex osculabimur si ora eorum vultusq; cernere, frequenter viuam eorum vocem haurire & in sinu quasi eorum recumbere nobis contingat? Quemadmodum enim flores tum ad medelam corporis saluberrimos, tum ad fragrantiam odoris suauissimos, tum ad elegantiam coloris nitidissimos suauius in hortis ipsis virentes, floridosq; sensus nostri intuentur, quam si ijdem euulsi atq; execti offerantur: Ita animus noster longe maiori cum voluptate afficitur, si comminus eorum ora vultusq; adspiciat, quorum imaginem, admiratione virtutis, ex monumentis eorum conceptam, circumgestat, quam si nudos characteres eorum manibus impressos cernat, mortuamq; veluti vocem audiat. Illud verò, Deum immortalem, quantum est, quod ex talium virorum consuetudine proficisci & ad cultum animi redundare Seneca testatur: Nulla res magis, inquit, honesta induit, dubiosq; & in prauum inclinatos reuocat ad rectum quam bonorum doctorumq; virorum conuersatio. Paulatim enim descendit in pectora, & vim præcepti obtinet frequenter audiri atq; aspici: Est etiam aliquid, quod ex magno viro vel tacente proficias: Tacente, inquit, quanto igitur magis loquente, docente, monente, & quidem grauiter, gnauiter & fideliter? Cum autem peregrinatio sit, quæ nos in huiusmodi virorum notitiam & familiaritatem deducat, dici

certè non potest, quantæ vtilitates ex peregrinatione efflorescant, quanti fructus exsurgāt. Sapientiam et Doctrinam omnibus rebus humanis anteponendam esse omnes uno ore fatentur: quarum illam non immeritó μόνην τῶν κτημάτων ἀθάνατον Isocrates; hanc verò Plutarchus τῶν ἐν ὑμῖν ἀγαθῶν μόνον εἶναι θεῖον testatur. Nunc si ego planum faciam vtraq; hæc, peregrinatione apprehendi ac comparari, nunquid obstabit, cur non eam summo in loco positam omnibus rebus anteferamus, maximeq; præ cæteris colam, et amplectamur? Ac vt de doctrina primum dicamus, omnibus liquere puto, duos esse quasi fontes ex quibus omnis doctrina emanet atq; procedat: Lectionē bonorū autorum, et Auditionem doctorum, (nam cætera omnia in his versantur) et illam quidem ex libris, hanc vero ex ore docentium proficisci. Cum autem vt variæ merces in varias orbis partes distractæ, sic homines literati ipsæq; cum illis literæ per totū hoc vniuersum disseminatæ sint, dubium certe relinquitur nemini, quin vt quisq; plurimas obierit et perlustrārit regiones ita et amplißimam librorum suppellectilē, parare, et in doctißimorum virorum frequentia versari posit, ex quibus omnes thesauros eruditionis et doctrinæ petendos et hauriendos esse supra ostendimus. Enimuero vt nulla tam fertilis vnquam et locuples est regio, quæ ita omnium rerum copia diffluat, ut non ex alijs quoq; merces aduehat, quibus earum rerum defectum quæ non suppetunt expleat: ita nulla est tam exculta et dedita bonis literis natio, quæ vno tempore præstantes in omni doctrinarū bonarumq; artiū genere viros alat, sed semp inæquabili varietate commutatis vicibus, diuersisq; temporibus iam hic iam illic cla-

rißimi

rißimi quiq; viri florent; qui tum longe lateq; nomen suum diffundunt, tum ex longe lateq; dißitis regionibus homines euocant et ad se trahunt. Sic Homerus inter græcos in poësi emicuit, cum Romani Virgilio suo adhuc carerent. Sic Demostenes in dicēdi facultate clarait, cum nōdum nomē Ciceronis auditum esset. Sic hac ipsa memoria nostra habet Germania cōplures præcellentißimos viros: habet: sed habet et Italia suos qui in quibusdā antecedunt: Habet et Gallia, et Hispania habet suos, quos proprios sibi vendicat, quorum gloriā suam ducit, nec alijs cōmunicat. Cū itaq; non vni et certo loco alligati præstantes viri sed latè in oēs orbis partes diffusi sint, peregrinatio adhibēda est quæ nos ad illos deducat atq; deportet. Etsi autē viri docti & boni thesaurum apud se depositum non recondunt, sed editis in lucem præclaris monumentis expromunt, inq; rem literariā cōferunt, ex quibus hauriri cognitio literarum non minus ac si ipsos loquentes audias, posse videtur: tamen nec tantam vim habet mutorū characterum lectio, quātam viuæ vocis perceptio, quæ in ipsa præcordia inuadens aculeos animis audientium infigit, ac penitus in venis visceribusq; inclusa hæret atq; residet. Quò Socrates etiam digitum intendisse videtur, cum dixit: τοῦ σοφοῦ ςόματος ἀνοιχθέντος καθάπερ ἱεροῦ τὰ τῆς ψυχῆς καταβλέπεται ὥσπερ ἀγάλματα: *præclarè virum sapientem templo comparans, qui simulachra virtutis atque doctrinæ in animo non secus ac in sacrario inclusa oratione proferat, contemplandaque præbeat: Nec verò vbique vtiles ac necessarij libri obuij sunt, multi bonæ indolis studiosi ijs destituuntur, dum ne ad huncpræclarum mercatum librorum perue-*

 niant,

niant, fortunarum angustia impediuntur Etenim plurimæ sunt regiones quæ vel præstātibus in bonarum artium studio viris destituuntur, vel inopia librorum laborant vbi certe præclare cum ijs agitur, quibus peregrinationem suscipere, exterasq́ gentes tum doctissimorum virorum tum præstantissimorum abundantes copia librorum lustrare integrum est. Quis igitur nisi plané auersus á vero, nisi prorsus ἐκβάρβαρος *non diuinis quibusdam laudibus efferendam peregrinationem putet? non sibi persequendam existimet? quæ fontes omnis doctrinæ aperiens, & campos disciplinarum patefaciens, viam expeditissimam monstrat, quam ingressi, animos omni politioris literaturæ cultu exornare, ingenyq́ dotes accumulare possimus. Mercatores videmꝰ corradendarum fluxarum harum & caducarum opum causa, nihil sibi ad diurnos nocturnosq́ labores reliqui facere, sed per medias mortes terram mareq́ pererrare ac peruagare: nos autem animi excolendi & locupletandi gratiam longissimas peregrinationes reformidabimus? exire in remotissimas terras detrectabimus? Qua de re Isocrates ad Demonicū scribens non minus grauiter quám eleganter admonet;* μὴ κατόκνει, ait ille, μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελομένους. αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν, ἕνεκα τοῦ πλείω ποιῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν, οὐσίαν τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομένειν, ἐπὶ τῷ βελτίω καταστῆσαι τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν. Et vero *quem vnquam legimus omnibus veterum reuolutis monumentis, quem accepimus omni antiquitatis memoria replicata, quē omni etiam ætate nostra considerata vidimus aut audiuimus domi hærentem ac delitescentem, nec vnquam extra limites patrios pedem efferentem, arcem doctrinæ inuasisse, coronamq́*

eruditi

eruditionis adeptum fuisse? Quis autem non videt sapientiam prudentiamq; peregrinatione effici ac comparari? Cum enim duo sint nobis à natura rerum cognoscendarum dijudicandarumq; tributa κριτήρια: Sensus tempore, Ratio dignitate & certitudine prior (vnde illud quod in triuio jactatur dicterium: Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu) fit, vt quo quisq; plurima vidit & audiuit (hi enim sensus inter cæteros principatum tenent) eó plura in rationis complexũ cõportet rerũq; maiorẽ experientiam acquirat, ex qua veluti radice perspicientia veri solertiaq; (quam eandem sapientiam nominant) exurgit atq; efflorescit. Id quod acutè sanè & solerter (vt omnia) Aristoteles affirmat, dum sic Metaph. 1. scribit. καὶ δοκεῖ σχεδὸν ἐπιστήμῃ καὶ τέχνῃ ὅμοιον εἶναι ἡ ἐμπειρία. ἀποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις. ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ὥς φησι Πῶλος, ὀρθῶς λέγων, ἡ δ' ἀπειρία τύχην. γίνεται δὲ τέχνη ὅταν ἐκ πολλῶν τῆς ἐμπειρίας ἐννοημάτων καθόλου μία γένηται περὶ τῶν ὁμοίων ὑπόληψις. *Sensus enim tanq; communes ministri quicquid eis oblatum obiectumq; fuerit arripiunt atq; ad animum deferunt, qui ea excipiens viq; sua & acie examinans atque reputans in sinu suo tanquam in penu recondit, vnde vicißim cum opus sit depromat, cæterisq; similibus applicet, quorum rationes & causas scrutatur et inuestigat, donec tandem in omnibus & accutißimé & celerrimè poßit & videre & explicare rationem: quod qui est assecutus, is prudentißimus & sapientißimus (vt ait Cicero) rite haberi solet. Quia verò in peregrinatione plurimarum rerum tum occultarum tum admirabilium varietas sese nobis offert, in quibus animus noster se exerceat, & ex quibus experientia comparetur, constat profecto peri-*

grinationem quàm plurimum ad consequendam sapientiam prudentiamq́ momenti adferre, atq; adeò eius γενέσεως seu matrem existere. Porro si quis fortè sit tanta immanitate naturæ, vt eum non amicitiarum præsidia, non familiaritates bonorum, non consortia doctorum, non doctrinæ cupiditas, non deniq; sapientiæ studium moueat & ad peregrinandum impellat, quis non, nisi omnem ex eius animo extirpatam humanitatem velimus, clarißimi huius & amplissimi orbis terrarum domicilij, theatri omni ornatu splendidißimi, machinæ omnibus numeris absolutißimæ circumspiciendæ & perlustrandæ desiderio tangatur? Etenim si rei suæ bene gerentis atq; prouidi patrisfamiliâs est, omnes domus suæ partes non modo benè descriptas habere, sed easdem etiàm crebrò perlustrare, quid quibusq; locis repositum sit, quid vbiq; agatur inspicere: ignaui autem & desidis omnem administrationem ac procurationem seruorum fidei committere, ipsumq́ delitescentem ab eorum verbis pendere: hominis certe etiam (cui Deus Opt: Max. hoc pulcherrimũ domiciliũ veluti domino attribuit) erit magnanimi atq; generosi eius si non omnes at quàm plurimas partes obire, earum descriptionẽ non ex geographorum cosmographorumq́ libris petere, sed oculis ipsis fidißimis custodibus mãdare ac subijcere. Siquidem, vt ait Poëta:

Segnius irritant animos quæ sunt demissa per aurem;
Quã quæ sunt oculis cõmissa fidelibus: *vt contra humilis atq; deiecti suam fidem in aliena constrictam atq; conclu-*

*am habere, ipsum non pedem commouere vt huius sui domi-
ilij structuram intueatur. Quis verò est ita ferreus aut tam
spero incultoq́ ingenio præditus, qui non tot splendissimarum
orbium, situ, amplitudine, constitutionibus, cæremonijs, ædium
lescriptione, ciuium moribꝰ, cultu ac vestitu, aut in aspectu læte
ur aut in recordatione oblectetur? qui non tot pulcherrimarū
erum varietate quas humana industria solertiaq́ effingit tum
ensus voluptate perfundat, tum animum suauissimè afficiat?
Quo innuens Strabo præclarè sanè inquit: ἐν μεγάλῳ τίθεσθαι, πολ-
ῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα καὶ νόον γνῶναι. Sed num id agimus vt desti-
uti clarissimorum fortissimorumq́ virorum exemplis nouo
nodo & insolito commendare peregrinationis studium aut
nducere velimus? Minimè verò. Etenim si historias
ntueri & euoluere velimus, quotquot magnis rebus gestis
laros, summis insignibus gloriæ ornatos legimus, omnes
xtra fines patrios progressos in exteris nationibus vir-
utis suæ documenta dedisse, & in varijs orbis terrarum
artibus eorum industriam versatam fuisse reperiemus;
t illud Plutarchi verissimum comperiamus. οἱ δοκιμώτατοι καὶ
ράτιστοι ζῶσιν ἐπὶ ξένοις. Nam quid ego Herculem in medium
roferam, quem propter emensum infinitis pene itineribus or-
em terrarum, Poëtæ ad Styga ipsa Ditisque domos penetras-
e finxerunt? quid Alexandrum illum Magnum memorem,
uem quod ipse etiam hic domitus ab eo orbis iam pene non
arperet, celsitudinem cœli, altitudinemq́ maris mensum esse
pinio confirmauit? quid Pompeium eodem nomine Magnum
roducam, cuius res gestas ijsdem quibus Solis cursus*

 regioni-

regionibus ac terminis contineri Cicero testatur? quid C. Iulium Cæsarem in memoriam reuocem, quem gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas domuisse, & disiunctissimas terras non solum cursibus sed etiam victorijs illustrasse idem affirmat? Hi & horum similes alij viri illustres, de quorum laudibus nulla ætas conticescet, si inclusi atq; abditi latuissent in occulto, si virtutem suam tenebrarum ac parietum custodijs texissent, si non se in lucem atq; oculos orbis terrarum protulissent, si non tot terras nationesq; vidissent, nunquam certe in tam excelsum gloriæ atq; dignitatis gradum emersissent. Non enim virtus nisi amplissimus campus detur, excurrere potest. Sit itaq; in summa laude hoc etiam nomine peregrinatio, quæ nos in altissimo gradu dignitatis locare potest, sempiternamq; nominis nostri memoriam animis hominum infigere longeq; in posteritatem transmittere. Denique cum omnia hæc inferiora ad superioris illius omnium bonorum, pulchrorum, verorum (vt recte Plato pieq; voluit) fontis inexhausti contemplationem sint referenda, hic vel maximus peregrinationis fructus est, vt cum tam abmirabilia in hac terrestri peregrinatione conspicimus in suis hæc ipsa idæis conspiciendi desiderio accendamur, cum hic omnia velut in speculo, relucente quadam vmbra splendoris illius illustrissimi qui est in cœlestibus obscurè intueamur, perspicuè demum ea, cōpage hac corporis soluti in futura vita vt sunt, contēplaturi. Vanitatem autem rerum humanarum & instabilitatem considerantes in toto hoc vniuersi ambitu, à terrenis animum abducere, & ad cœlestia aspirare discamus. Ordinem vero hunc pulcher-

pulcherrimum, continuamq́ ſeriem perpetuo nexu cohærentem ſpectantes Deum eſſe agnoſcamus, qui mortalia curet, eiusq́ prouidentia in omnes etiam minutiſſimas res excubet atq; ſe diffundat, pro qua eius maieſtati ex imo pectore profectas deuota mente gratias perſoluamus. Quid igitur peregrinatione aut magis neceſſarium? quæ vitam ſuſtentat: aut honeſtius? quæ primi illius æui formam repræſentat: aut vtilius? quæ amicitias conciliat, doctrina imbuit, ſapientia informat: aut jucundius? quæ pulcherrimam hanc mundi ſtructuram ob oculos proponit: aut illuſtrius? quæ tot clariſſimorum virorum veſtigia ſequitur: aut diuinius? quæ nos ad contemtum humanarum rerum reuocat, & ad diuinarum contemplationem atq; admirationem mentes attollit. Cognitis verò iam perſpectisq́ his tot & tantis virtutibus atq; encomijs peregrinationis, facile cuiq; manifeſtum eſſe poteſt (in hoc enim altera orationis noſtræ pars verſatur) quantum ij qui ſedibus patrijs egreſſi in peregrinando vitam agunt, ijs præſtent, qui non extra limites patrios pedem efferentes, domeſtico ocio torpent, lucemq́ orbis terrarum fugiunt, vt nihil ſibi præ illis ad ſimilitudinem hominis præter formam reſeruaſſe videantur: Illi .n. ad normam juris naturæ ſe reijcientes ipſi acquirunt, quorum in vita uſus ſit, domeſticarumq́ rerum difficultatem exterarum abundantia ſubleuant: hi naturæ quaſi legibus excuſſis ipſi ignauo ocio domi deliteſcunt, aliorum labores & beneficia deuorant. Illi primorum eorumq́ ſanctiſſimorum patrum inſiſtentes veſtigijs puriſſimam illam primi æui vitæ degendæ rationem ſectantur: hi ab ijs deſciſcentes latibula latebraſq́

intra claustra parietum quærunt, quò tutius & fœdius interdū remotis arbitris in solitudine versari flagitiosè possint. Vnde certè alia laus peregrinationis non vltima emergit quod auocat nos atq; abstrahit ab otio, quod ad irretiendos illecebris cupiditatum homines facem præfert, et omnibus sceleribus domicilium adeoq; puluinar, in quo recumbant, præbet. Illi vinculo societatis humanæ copulati hominū cōsortio lætantur: ijsq; se applicant propiusq; admouent: hi rupto quasi coniunctionis fœdere eos auersantur, & turpiter sese ab eorum consuetudine longé remouent. Illi amicitijs florent: hi ab omnibus desertí atq; derelicti sunt. Illi ad magnorum se clarißimorumq; virorum familiaritatem aggregant: hi cum muribus domesticis, rusticis corydonibus vitæ commercium habent. Illi honestiore cultura ingenij liberaliq; bonarum artium disciplina animos imbuunt atque exornant: hi neglecto animi cultu viles & inculti cadauer hoc vermibus deuorandum saginant. Illi rerum tum variarum tum admirabilium contemplatione & experientia, animi judicium exacuunt, illamque dominam rerum sapientiam comparant: hi inerti desidia in perpetuis ignorationis tenebris versantes acumen judicij hebescere sinunt, & rationem qua nihil præstabilius homini est à natura tributum, turpiter negligunt, & in res vilißimas abijciunt. Illi amenißimum amplißimumque hoc mundi theatrum contemplantes tum voluptatem maximam animo simul & corpore percipiunt, tum verò mentes sursum ad cœlestis domicilij contemplationem erigunt eiusq; desiderio flagrant, hi veluti sues in solito antro cubantes

nec

nec quo deos delectet, habent, & perpetuò in his terrenis fixas cogitationes habent, nec altiùs animo exurgere possunt, vt eos cœlestis illius beatitudinis meditatio ac cura tangat: cum nihil vnde vel humanarum rerum vanitatem vel diuinarum maiestatem perspiciant, habent. Illi res magnas gerunt, nomẽq; posteritati illustre relinquunt: hi somno ventriq; dediti vitam in silentio transigunt, simulq; nomen omne cum vita finiunt atq; deponunt. Illi omnia norunt, fluxa contemnunt: hi omnia ignorant, caduca suspiciunt. Illi quocunq; venerint, liberé inter homines et audacter versantur, ad eorum se mores applicant, & ex eorum instituto viuunt: hi si in lucem, hominumq; peregrinorũ congress9 prodeunt, ceu feræ nuper in caueam inclusæ ad eorum conspectum horrent atq; trepidant, mores eorum & consuetudinem ignorant, suis agrestibus vtuntur. Deniq; (vt paucis omnia complectar) illi indrustij, hi ignaui: illi generosi, hi degeneres: illi gratiosi, hi inuisi: illi docti, hi rudes: illi sapientes, hi stolidi: illi periti, hi inertes: illi illustres, hi obscuri: illi diuini, hi abiecti sunt. Exactæ sunt, Cœtus sanctissime, partes orationis duæ, restat tertia, in qua mihi in certamen descendendum erit, telaq; comparata ab aduersarijs quibus vulnus facere peregrinationi conantur, reijcienda erunt ac repellenda. Quatuor .n. potissimùm reperio criminationes, quibus antagonistæ lacerare peregrinationem & in inuidiam vocare nituntur: vnam quod abstrahat è sinu patriæ, & à consuetudine domesticorum repellat: alteram quod multis grauibusq; periculis & molestijs exposita sit: tertiam quod prauos peregrinorum mores concipiat, atq; reportet: quartam quod à

cultu diuino arceatus. Harum si placet, criminationum, quantum quæque valeat quamq; iusta sit, age dispiciamus. Abstrahit à sinu patriæ peregrinatio. Quæ est hoc à patria? Num exigua illa terræ portio quæ nos excepit, fouit, aluit? At excepit etiam sæpé hospes aliquis aut caupo, fouit olim gerula ac nutrix, alunt quotidie pecudes, arbores, segetes. Nimium igitur exiliter illi exiguis quibusdam terminis patriam includunt, qui eam ad minutam soli particulam alligant, fluminibus cingunt, montibus claudunt. Vnde Plutarchus admodum grauiter & eleganter inquit: ἡ μὲν φύσις ἐλευθέρους ἡμᾶς καὶ λελυμένους ἀφίησιν, αὐτοὶ δὲ ἡμεῖς συνδέομεν ἑαυτοὺς καὶ στενοχωροῦμεν. *Nō hæc igitur est patria, non. Vniuersus hic totius orbis complexus patria est, quicquid sub hoc cœli fornice continetur, quicquid hæc terræ pila ambitu suo complectitur, quicquid maris hic circulus ambit, quacunq; homines sunt cœlesti illo semine oriundi, patria est, & vt Euripides eleganter inquit:* ὡς πανταχοῦ γε πατρὶς ἡ βοσκοῦσα γῆ. *Egregié Socrates cuidam interroganti, cuiatem se ferret; mundanum, respondit. Magnus enim erectusq; animus non includit se istis ab opinione terminis, sed cogitatione & sensu totum hoc vniuersum complectitur, vt suum. Etenim si fides habeatur Mathematicis, qui centro cœli totum hunc terræ globum definiunt, quantulum discesserimus, si vel maximè peragrando totum orbem obiuerimus? idem enim nos cœlum tegt, eodem etiam interuallo à nobis distabit, vnde non erit verendum, ne si in exteris oris ad exitum vitæ vocati fuerimus à cœli foribus excludamur: De quo elegans habetur distichon Theodori Bezæ.*

Cœlum si versus tendis, quocunq; recedes,
Hinc spacio cœlum distat & inde pari.

At enim longa serie parentes, cognati, amici, sodales deserendi sunt, quibus cum vel pietas te, vel natura, vel beneuolentia, vel communia studia coniunxerunt, hos omnes, inquam, eripit atq; aufert ex oculis peregrinatio. Ex oculis saltem, at non ex animo. Hærent enim infixæ animis veri amoris radices, inq; ipsis præcordijs resident, nullaq; longinquitate aut loci aut temporis euelli possunt: hunc amoris sensum non aufert peregrinatio, sed auget, illud vero quantulum est quod è conspectu ac vultu subducat? Non enim in oculis verus amor situs est, qui sæpè fallunt, & quibus æquis sæpè animus toruus est, sed in animo fixas sedes verus amor habet. Laudetur ergo potius peregrinatio, quæ velum ficti amoris aufert, sinceri verò scrinia & penetralia aperit. Quod si largiamur, peregrinationem, exili hac quæ ex aspectu charissimorum percipitur voluptate priuare, priuat pro consequēda maiore. Etenim ponite ob oculos, si quis relictis laribus domesticis, parentibus ac familiaribus, in longinquas & remotas terras studiorum gratiâ proficiscitur, vbi bonis artibus animum adornauerit moresq; elegantes imbiberit, quanta cum voluptate domum reuersus à domesticis excipitur, salutatur, inuitatur, in manibus deniq; gestatur & in oculis fertur. Et, obsecro, quæ amentia est, patriæ saluti fauere, & vt eidem emolumento esse poßis, non in exteris regionibus suppellectilem doctrinæ & præsidia virtutis

cedere, quàm perpetuò rudem & ignauum eorum ora vultusq; contueri: amicorum studiosum atq; colentem esse, & vt eos acquiras tibiq; beneuolentiæ coniunctione copules non vel in vltimas terras exire. At interim parentes, amici, fatis concedunt. Bone vir, quid de hoc quereris? tute ipse gladium ad te jugulandum offers. Fatis enim concedunt, quæ certè præsentia tua flecti non potuissent. Nihil itaq; agunt, qui hoc nomine peregrinationem incusant, quòd abstrahat ex sinu patriæ & oculis domesticorum, cum id vitio dant, quod in laude poni debebat. At enim, insurgunt secundo loco, plena sollicitudinis ac stomachi, plena periculi ac laboris hæc in peregrinando posita vitæ ratio, multæ molestiæ perpetiendæ, multæ difficultates exsorbendæ, multum sæpè vigilandum, laborandum, viuendum ad arbitrium aliorum non suum. Vt ego primum hoc non inficier, quæro quod vitæ genus mihi ostendas, extra omnes positum difficultates & molestias, expers laboris, immune periculi, eadem semper æquabilitate fluens, nunquam malis conflictans. Taces? si ergo nullum reperis, cur id potissimum vni asscribis, quod commune est multorum, imò omnium? Deinde vt multa sint in peregrinatione plena molestiæ, plena laboris, multa tamen etiam sunt, imò plurima plena voluptatis, plena lætitiæ. Vt enim nunq; fere ita serena cœli facies apparet quin aliqua nubecula aspersa sit: sic nulla peregrinatio ita jucunda existit quin adiunctas quasdã difficultates habeat: Verùm vt exigua illa nubecula Solis splendorẽ minime occupat, et obfusca; sed ab eius potius feruore dissipatur ac dissoluitur: ita etiam illæ difficultates non omnem peregrinationis fructum voluptat-

luptatisq; sensum auferunt, sed à plurimis & maximis jucunditatibus fructibusq; qui ex peregrinatione percipiuntur, absorbentur atq; absterguntur. Quòd si idcirco fugienda aut vituperanda est peregrinatio, quòd exposita laboribus & periculis sit, fugiamus virtutem, vituperemus religionem, quid enim virtute laboriosius? quid odiosius & infestius religione? Sin autem non tantum nonvlla difficultas aut periculi metus nos ab ijs deterret, sed multo etiam acriori studio ad ea contendimus, certè nec à peregrinandi studio, leviculæ istæ molestiæ nos auocabunt. Nam certè ita in rebus humanis comparatum videmus, vt quò quid præstantius præclariusq; est, eò abstrusiori & difficiliori loco positum atq; collocatum, & quò quid abiectius ac vilius, hoc magis obuium & patens sit; vnde illud græcorum vulgare prouerbium: δύσκολα τὰ καλά. Nihil itaq; nos moueat, si molestiæ aliquæ et difficultates subeundæ nobis in peregrinatione sunt, sed illas potius secuturæ vtilitatis jucunditatisq; spe leniamus atq; molliam⁹. Quod si etiam aduersus aliquis casus ingruat minimé abijciemus animum, sed homines nos esse recordabimur ea lege natos, vt omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra. Nihil enim (secundum Ciceronem) est, quod ita frangat ac molliat ægritudinem quám perpetua in rebus humanis cogitatio, nihil esse quod accidere non possit. Ex quo certè fiet, vt quemadmodum grando tectis magno strepitu illisa, ipsa tamen dissilit: sic aduersa in nostrum animum si incidant frangantur non frangant. Quid si ve-

Exemplo simulq́; argumento est Vlysses, quod mores hominum latè prospexit et vrbes, πολύτροπος ab Homero appellatur, hic si semper secunda velificatione vsus, non Scyllam non Syrenes præteruectus, non tot in periculis versatus fuisset, nunq; certe Odyssea prodijssent, quæ eius viri laudes decantarent, perpetuamq́; nominis eius memoriam in omnem posteritatem deriuarent: Quid si etiam maximam voluptatem afferunt hi in peregrinando perpessi dolores, & superata pericula? Quis. n. non suauissimè afficitur, quoties in memoriam reuocat, quibus jactatus periculis, casibusq́; fuerit, & quemadmodum ex ijs emerserit, quo pacto conseruatus fuerit, quam certè voluptatem ipsi natiuitatis bono Cicero anteponit, dum sic in tertia Catilinaria loquitur, Nõ minus nobis jucundi atq; illustres sunt ij dies, quibus conseruamur, quàm ij quibus nascimur, quod salutis certa lætitia est, nascendi incerta conditio, & quòd sine sensu nascimur, cum voluptate cõseruamur. Vnde etiam alio loco dicit: Habet præteriti doloris secura recordatio delectationem. Quid si verò etiam hæ molestiæ et calamitates peregrinationis, ad pietatis officia mentes nostras reuocant, & ad gratias diuino nomini agendas excitant? Nã certé quoties subit animum nostrum recordatio, cum in extremum pene discrimen adducta vita nostra videretur, nec quicquam humani auxilij ac præsidij supesse; quàm admirabili numinis prouidentia ex ipsis pene faucibus fati erepti sumus, vt oculis ipsis opem nobis diuinitus latam cerneremus; protinus certè animi nostri ad laudes diuinas exsurgunt, ad gratias agẽdas exardescunt, ad verum pietatis cultum reuocantur. Et, me Christe, illi solùm qui in insigni aliquo periculo constituti fuerant illud Philonis verum

esse

esse comperiunt: Vbi desinit humanum præsidium, ibi incipit diuinum auxilium. Nam quibus semper omnia ad numerum et ex animi sententia procedunt, quibus omnia ad voluntatem affluunt, vix certè numen aliquod prouidens rerum humanarũ & curans agnoscere possunt, cuius nunquam manum experti sunt, nunq; auxilium præsens senserunt. Huic igitur maledicto nihil idcirco in hac re loci est, quod omnia laus occupauit. Sed, pugnãt tertió, sæpè ex peregrinatione prauos & contaminatos mores concipi, sæpè etiam flagitia domum reportari; sed quid in crimen vocent, non vident. Nam si id culpa peregrinationis accideret, eadem certe omnibus vsu venirẽt, quod tamen est secus. Multos.n. probatis morib⁹ eximiaq; doctrina præditos ex pegrinatione et reuertisse & adhuc reuerti tum vidimus, tum videmus. Sed omnis huius quærelæ in morib⁹ culpa est, non in peregrinatione. Etenim pegrinatio natura bona, in medio quasi collocata tũ à bonis tùm ab impbis vsurpatur, ab illis quidẽ ad emolumentũ & fructum, ab his ad suam pestem ac perniciem. Latet enim in peregrinantium animis illa scaturigo & radix, quæ liberum peregrinationis campum adepta sensim emergit, ac postea latissimè se spargit atq; diffundit vel in riuos virtutis vel in cœnum vitiorum. At clamitant, peregrinantium praui mores imbibuntur: Quid ita? quia animus prauus: Cur enim potius praui & cantaminati quàm recti & honesti imbibuntur & concipiuntur. Sua vitia insipientes & suam culpam in peregrinationem transferunt. Nisi enim iam

rum in virus suum conuertit: Qui vero pegrinatione rectè & ad suum commodum ac laudē vti volunt apiculæ exemplum sequā- tur, vt omnia quidem explorent, at optima quæq; deligant, de quo pulcherrimè sanè Isocrates & grauissimè admonet: ὥσπερ γὰρ, inquit, τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ' ἅπαντα μὲν τὰ βλασήματα καθιζάνουσαν, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν· οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν, πανταχόθεν δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. Quod cum in omnibus tum maximé in peregrinatione obseruandum diligenter est. Quarta restat criminatio quæ maxime grauare peregrinationem videtur: Dicunt etenim, cultum Dei sartum tectum in peregrinatione conseruari non posse, quia nimirum non omnibus in locis puritas religionis vigeat, in pluribus verò etiā omne exercitiū & professioni interdicta sit. Homines miseros, qui hac ratione conuellere peregrinationis studium conantur. Itané eis tantùm ab re sua non erat ocij vt sacras literas spicerent, historiāq; sanctissimorum Patriarcharum percurrerent? quorum certè omnem cursum vitæ in exteris terris & peregrinus transactum fuisse illæ memorant. An veró Abrahamus in terra Chanaan peregrinus diuino cultui vacare non potuit? An Iacobus in Mesopotamia non solum peregrinus sed etiam fugitiuus & seruus præstare cultum diuinum non potuit? An Iosephus in Ægypto tum captiuus, tum in altissimo dignitatis gradu constitutus, exhibere eundē non potuit? An Daniel in Assyriam translatus prophanus omni cultu diuino neglecto vixit? Aut ergo hos prophanitatis arguāt, aut si id fas esse non putant, desinant cultum Dei peregrinationi detrahere, qui nisi á peregrinantibus deuotè ac reuerenter obseruetur, totam peregrinationem infelicem ac miseram esse oportet. Fateor quidem, non inuitus, non vbiq; eandem religionis puritatem

tem fulgere, & esse vbi libera eiꝰ professio et exercitium interdictũ sit: illud nihilominꝰ nec ubiq; fit, et exercitiũ solũ tollit nõ fundamẽtum, quod firmiter in cordibꝰ infixũ nulla vis cõuellere aut ꝑfringere potest. Cõscientiã modò nostrã purã et incõtaminatam retineamꝰ, satis Deo causam nostrã fideq; probauerimꝰ: et si in ea loca aliquãdo deueniamꝰ, vbi aut cõtaminata superstitio aut manifesta impietatis pestis grassatur, magis magisq; in certitudine fidei nostræ corroborati, eorũ impuritatẽ detestemur, alioq; cõcedamꝰ, ubi purior doctrinæ fax splẽdescat. Nũc quoniã emersisse iam è fluctibꝰ et scopulos ꝑteruecta videtur oratio mea, ꝑfacilis mihi reliquus cursus ostenditur, & velut ex longa jactatione terram video, in quam egressa oratio mea conquiescat. Nam quod de sumptuum magnitudine quidam adferunt qui in peregrinatione faciendi sunt, nihil adferunt. Quid enim aurum aliud est, si legitimum eius vsum tollas, quàm lutum resplendens? cum autem nihil peregrinatione præstantius esse demonstratum sit, in nullam certe rem aliam quàm in hanc ipsam is dignius conferri poterit. Dicta est à me, laus peregrinationis, & perorata, videtis quãtum ea in se boni contineat, quàm latè pateat, quàm vberes & salutares riuos in omnes vitæ partes diffundat. Eam necessariã esse dixi, quòd ad parandas opes & copias sit à natura tributa, sine qua vix ac ne vix quidem hæc vita sustineri possit: honestam probaui, quòd primo illo & puro seculo à sanctissimis patribus vsurpata fuit, ipsiusq; adeò Dei voce mandata: vtilem

sendum exhibeat: illustrem declaraui, quòd in altissimũ gradum dignitatis euehat, pp̃etuamq́; & indelebilem nominis memoriam conseruet: piam deniq; euici, quia cogitationes et animum nostrum à reb⁹ humanis ad diuinarum contemplationẽ erigit atq; extollit. Attuli deinde quãto spacio illi præcurrant, quantoq́; post se relinquãt, qui in hoc vitæ genere versati sunt, eos, quos nunquam Sol extra limites patrios conspexit, vt vix etiam præ illis nomen hominis tueri posse videantur: Produxi deniq; in aciem aduersarios, eorumq́; tela coniecta à ceruicibus pegrinationis reieci, vt illis pstratis laudes peregrinationis clarius elucescant. Agite igitur, populares ornatissimi, qui omnes veræ laudis virtutisq́; studiosi estis, exurgite animis, hancq́; vitam in pegrinatione positã exosculamini, cum sit meridiana luce clarius, quot vberrimi & salutares fructus in omnes partes vitæ ex ea redundent. Ad sapiẽtiã qua nihil optabilius, monstrat peregrinatio. Ad doctrinam qua nihil diuinius facẽ præfert. Ad amicitiam qua nihil dulcius manu deducit, & ad bonam famam qua nihil præstabilius fores patefacit. Quæ cum ita sint, ut cuiq; bona fama, amicitia, doctrina, sapientia, cordi est: ita maximè sibi peregrinationis studium commendatum habeat, tantoq́; se cæteris ante ire existimet, quãto longi⁹ latiusq; mores vrbesq́; exterarum gentium perspiciendo et perlustrando in peregrinatione processerit.

DIXI.

